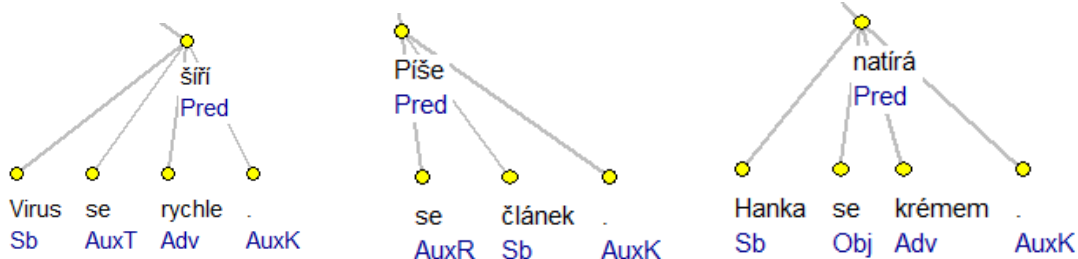

Forma se/si

Podle funkce rozlišujeme trojí *se/si*:

- (1) slovtvorný formant (AuxT; př. *smát se*; *šířit se*),
- (2) tvarotvorný prostředek (AuxR; př. *domy se staví*; *píše se článek*),
- (3) reflexivní zájmeno (Obj nebo Adv nebo At_r; př. *natírá se krémem*).

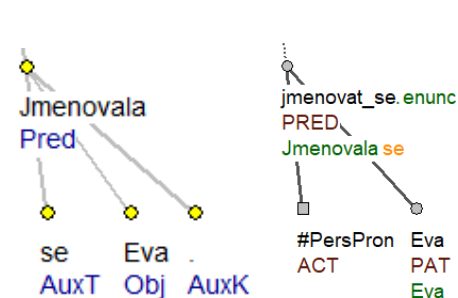
1. *se/si* jakožto slovtvorný formant

u reflexiv tantum (př. *smát se*), u inherentně reflexivních variant slovesa (př. *rozbit něco – rozbit se*; *udusit někoho/něco – udusit se*) a u sloves inherentně recipročních (př. *setkat se*, *hádat se*, *prát se*), kde je součástí lexikální reprezentace ve slovníku.

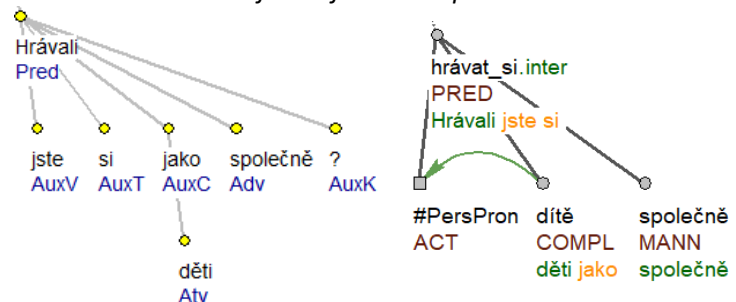
Na t-rovině je forma *se/si* součástí lemmatu slovesa (případně adjektiva nebo substantiva).

Na a-rovině má afun AuxT. Srov. (1), (2).

Př. 1: *Jmenovala se Eva.*

Př. 2: *Hrávali jste si jako děti společně?*

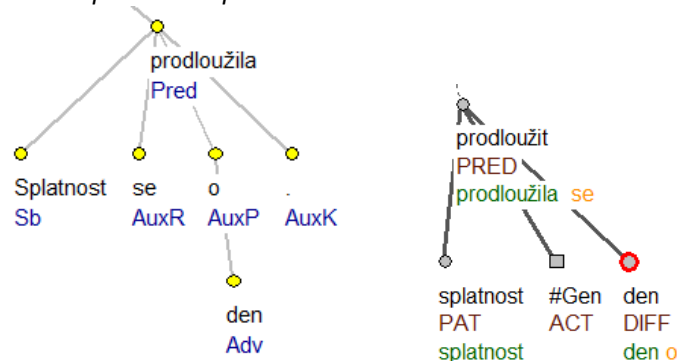
2. *se/si* jakožto tvarotvorný prostředek

Na a-rovině má forma *se/si* afun AuxR. Jedná o následující tři případy.

2.1 Deagentní diateze s všeobecným konatelem, tj. v pasivní konstrukce (př. *Zpívalo se tam a tančilo.*)

Na t-rovině je forma *se* připojená ke slovesu, ale není v lemmatu; na slovese je také doplněný uzel pro všeobecný konatel, který má lemma #Gen. Srov. (3).

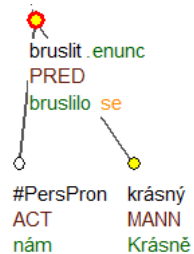
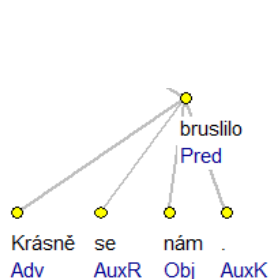
Př. 3: *Splatnost se prodloužila o den.*

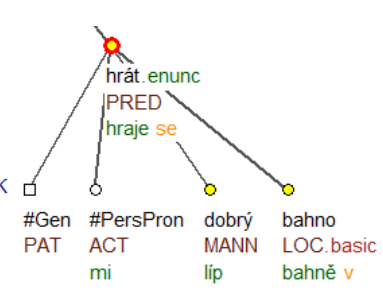
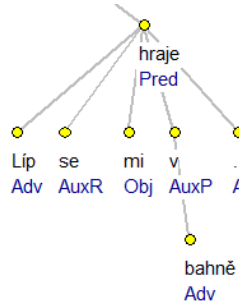
2.2 Dispoziční diateze s konatelem v dativu, vázaná na obligatorní spojení slovesa s určením způsobu (př. *Otci se špatně dýchalo. Matematika se mi studuje dobře.*)

Na t-rovině je forma *se* připojená ke slovesu, ale není v lemmatu. Srov. (4) a (5).

Př. 4: *Krásně se nám bruslilo.*

Př. 5: *Líp se mi hraje v bahně.*

2.3 Reciproční diateze

- forma *se/si* je formálním důsledkem vyjádření objektu (patientu nebo adresátu) předložkovou skupinou *s+7*; př. *Petr potkal Pavla.* -> *Petr se potkal s Pavlem.* nebo *Pavel dal Janě dárek.* -> *Pavel si dal s Janou dárek.*

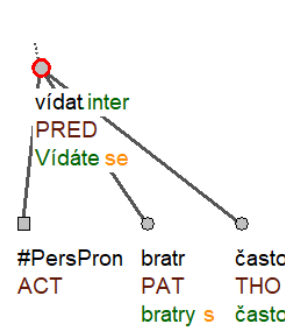
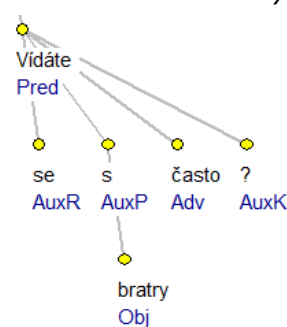
Forma *se/si* je na t-rovině připojená ke slovesu, ale není v lemmatu. Ve valenčním rámci je (by mělo být) vyjádření tohoto doplnění pomocí předložky *s+7* zapsáno: PAT(*s+7*) (.[*se*]) nebo ADDR(*s+7*) (.[*si*]).

- forma *se/si* jako formální prostředek vyjádření reciprocity, při které se ztrácí jedno valenční doplnění a v jiné pozici jsou obě valenční doplnění vyjádřena najednou; př. *Petr potkal Pavla.* -> *Petr a Pavel se potkali.* nebo *Pavel dal Janě dárek.* -> *Jana a Pavel si dali dárek.*

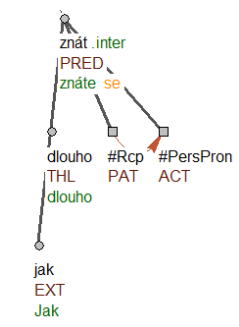
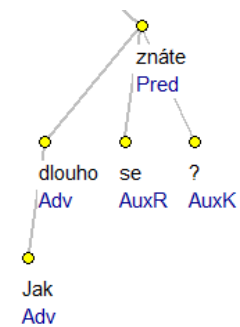
Forma *se/si* je na t-rovině připojená ke slovesu nebo k uzlu s lemmatem #Rcp (nebylo jasné pravidlo); není v lemmatu.

Srov. (6), (7) a (8).

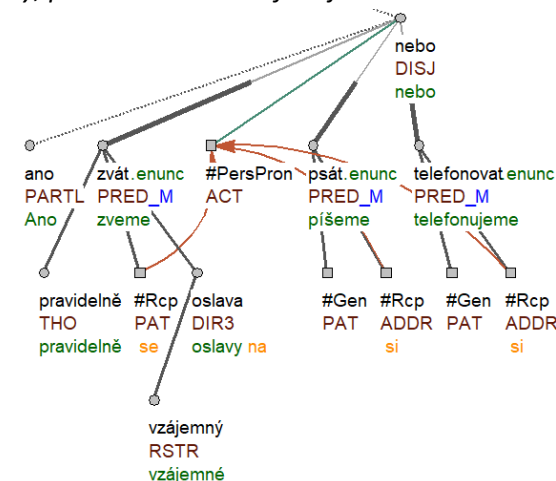
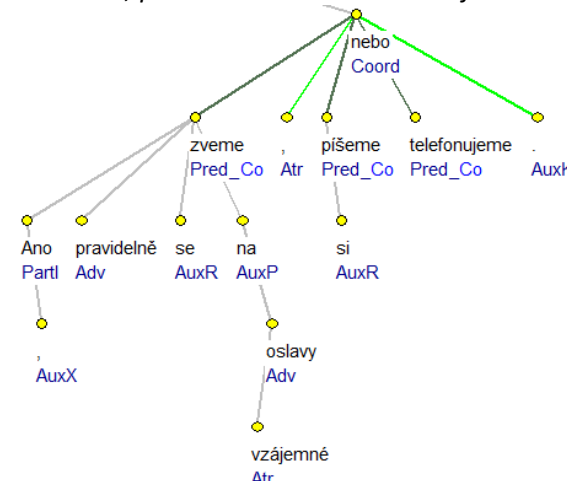
Př. 6: *Vidáte se s bratry často?*

Př. 7: *Jak dlouho se znáte?*

Př. 8: *Ano, pravidelně se zveme na vzájemné oslavy, píšeme si nebo telefonujeme.*

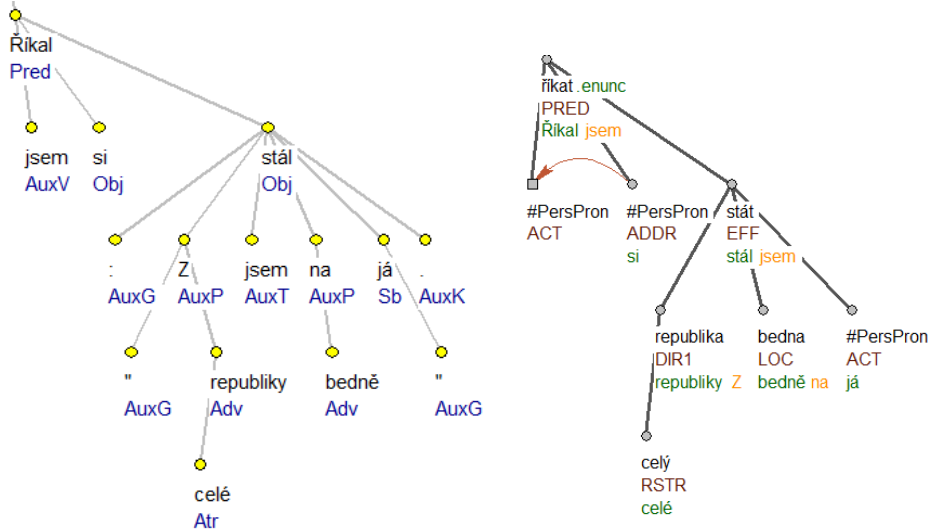
3. se/si jakožto reflexivní zájmeno

má gramatickou koreferenci s (hloubkovým) subjektem (př. *očistit něco/někoho – očistit se; zaplatit někomu něco – zaplatit si něco*).

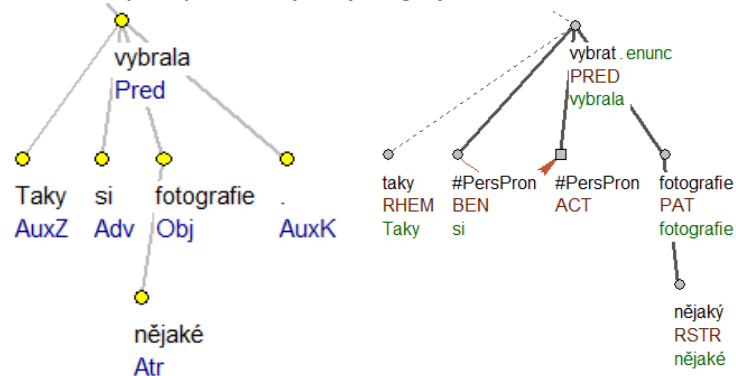
Na t-rovině je forma *se/si* připojená k uzlu s lemmatem #PersPron.

Na a-rovině má afun Obj nebo Adv nebo Attr (podle funkce ve větě). Srov. (9), (10).

Př. 9: Říkal jsem si: „Z celé republiky jsem stál na bedně já.“

Př. 10: Taky si vybrala nějaké fotografie.

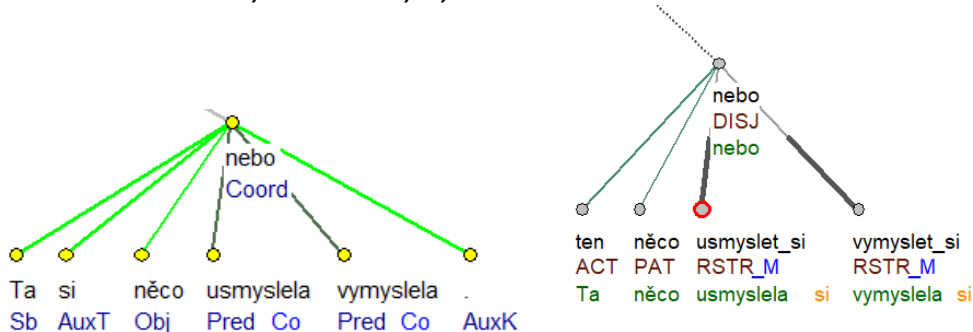

4. Komplikované případy

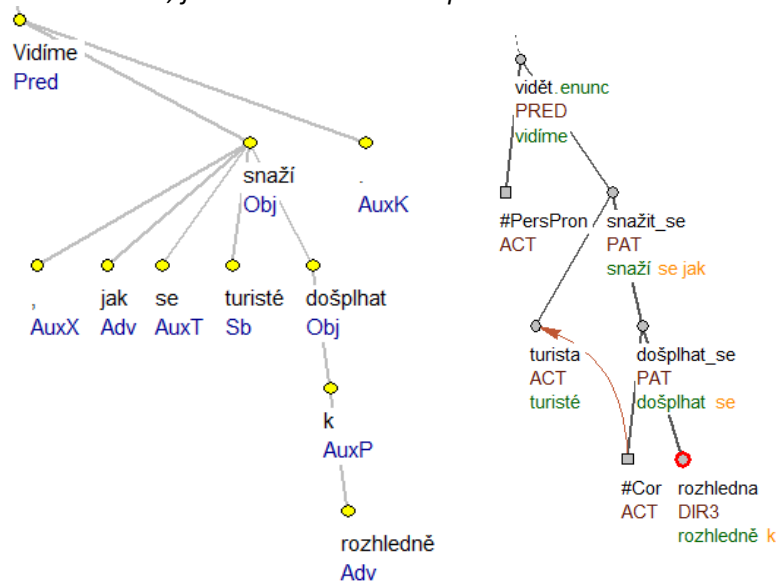
4.1 Hapologie

- případy homonymního *se*: na t-rovině je jediná forma *se/si* připojena k více slovesům, u kterých může, ale nemusí mít stejnou funkci. Na a-rovině visí s příslušnou funkcí jen na jednom (prvním) slovese (pokud nelze přináležitost k více slovesům zachytit jako společné rozvití). Srov. (11), (12) a (13).

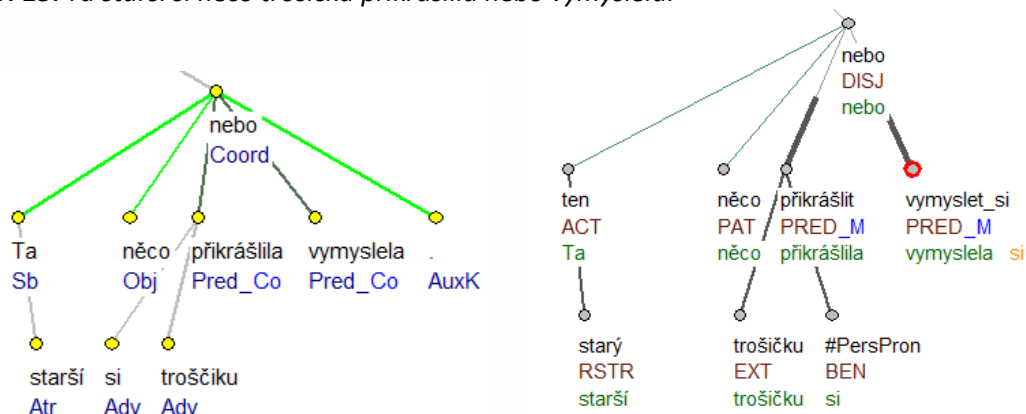
Př. 11: *Ta si něco usmyslela nebo vymyslela.*

Př. 12: Vidíme, jak se turisté snaží došplhat k rozhledně.

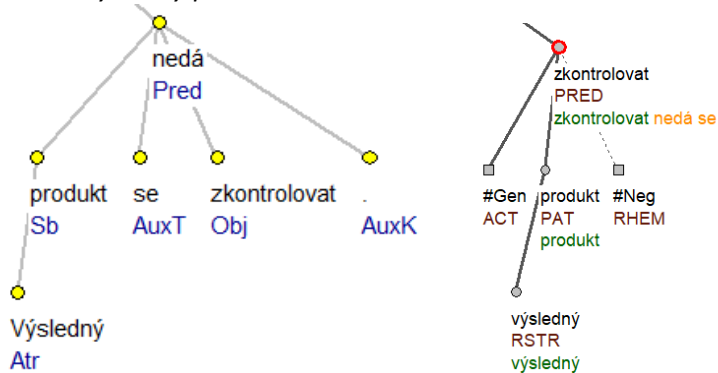
Př. 13: Ta starší si něco trošičku přikrášlila nebo vymyslela.

4.2 Modální sloveso *dát se*

- forma *se/si* patří ke slovesu (*ne*)*dát se*: má afun AuxT a visí na slovese *dát*. Srov. (14).

Př. 14: Výsledný produkt se nedá zkontrolovat.

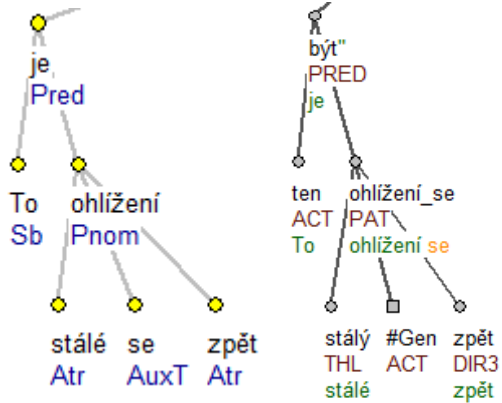
5. Forma se/si u substantiv a adjektiv

Analogicky jako zachycujeme *se/si* u sloves, zachycujeme *se/si* u deverbativních substantiv a adjektiv, u kterých *se/si* může vystupovat jako

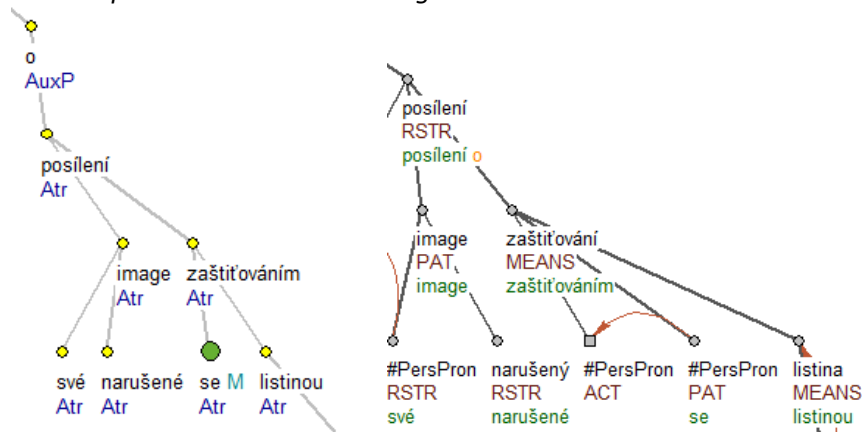
-- součást lemmatu (slovotvorný formant) a pak má funkci **AuxT**; srov. (15);

-- jako reflexivní zájmeno (větný člen) a pak má funkci **Atr**, pokud jde o rozvití substantiva (16), nebo **Adv** či **Obj**, pokud jde o rozvití adjektiva.

Př. 15: *To je stálé ohlížení se zpět.*

Př. 16: *o posílení své narušené image zaštitováním se listinou*

Poznámka: Forma *se/si* nikdy nemá funkci **AuxO** (rozdíl oproti původnímu manuálu)